

čilnejših mestih še posebej omenja formalne finese, zlasti muziko jezika, ritem in zvok originala. Pri označitvi knjig navaja pri posameznih pesmih tudi prvo objavo, poleg tega pa pozna vse pesmi, ki so še obležale nezbrane in navaja vsako ž. drobtinico v prozi. Pozna vse župančičeve prevode in ga kot Italijana zlasti zanimajo fragmenti iz Divine Comedie; tu primerja župančiča in Debevca in navaja prednosti enega in drugega. Pod črto najdemo vso podrobno literaturo o župančiču, vse kritike, polemike — skratka celotno bibliografijo. Lahko rečemo, da se dostojneje župančič ni predstavil še nikjer. Knjiga je pisana v lahkem esejističnem tonu; skoraj povsod prevladuje zanos in občudovanje, ki bi ga Slovencu skoraj zamerili. Tako se začenja X. poglavje o formi takole: »Si. Ottone župančič è poeta per eccellenza!« Nekatere biografske in literarnohistorične netočnosti ne prihajajo v poštev — vsebinsko pogrešeno se mi zdi, da je prevedel Ptiča Samožiiva z L'ucello Solitario. Omeniti moramo še, da avtor navaja kot informatorja pri tem izredno skrbnem delu g. Martina Benčino, uradnika v Ljubljani. F. K.

Album slovenskih književnikov. Uredil dr. Janko Šlebinger. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1928.

Z »Albumom slovenskih književnikov« — mislim — se je vsakdo nadjal, da dobimo ilustrativen izbor in kronološko ureditev naših leposlovnih umetnikov iz preteklosti in sedanjosti, reprezentativno galerijo živih obrazov v kolikor mogoče vsestranski popolnosti, jasni literarno-stilski periodizaciji, s poudarkom pomembnosti in v monumentalni salonski tiskarski tehniki. Zato pa smo bili toliko bolj razočarani, ko je za veliko noč izšel, in smo ga grenko odložili, kajti pogrešen je že v zasnovi in enako tudi v izvedbi pomanjkljiv.

Urednik dr. Šlebinger je namreč pod pojmom književnika razumel peresnega delavca sploh, razširil tako svoj delokrog na vso pismeno produkcijo in s tem pokazal, da ne umeva umetnosti v duhovnem liku, ampak le v pisani besedi, otipljivi črki, in je zato z lahkoto identificiral umetnika s šolnikom, politikom in strokovnim inženjerskim pisateljem — prilikovanje, ki nima z literarno umetnostjo nikaškega stika. Dr. Šlebinger gleda na pismeno produkcijo zgolj bibliografsko in si je le tako mogel staviti nalogo, da predoči like mož, v kolikor njih dela leže — v knjigah, pa brez vodilnega principa. Notranja uredba Albuma močno sliči našim dosedanjim zastarelim literarnim zgodovinom, urejenim po filoloških vidikih, ki so uporabljivi pač za dobe pismenosti in narodnega prebujanja, ne pa za periode s čisto umetniško produkcijo. V primitivnih razmerah ima literarno udejstvovanje res le samo prosvetno-kulturni pomen kot vsako drugo pisanje, a če umetnostno močne dobe gledamo z isto metodo, preraste sekundarni element bistvenega in literarni zgodovinar nepovabljen vrši dolžnosti kulturnega zgodovinarja. Nikakor pa nismo upravičeni celokupno kulturno udejstvovanje ocenjevati z literarnimi merili in periodizirati ga samo z literarnimi osebnostmi kot je to označeno v Albumu! Nejasnost osnovnega hotenja, nihanje med literarno in kulturno zgodovino, je takoj bolešno evidentna in izvira odtod,

ker se šl. še ni izkopal iz dušičnega materialističnega pojmovanja umetnosti, ni se zavedel, da je leposlovna umetnost prav tako totaliteta kot glasba, likovna umetnost in znanost. Da pa je hotel ilustrirati literarno zgodovino in ne kulturne, je jasno iz tega, ker ni sprejel v Album glasbenikov, slikarjev, igravcev itd., pač radi tega, ker ustvarjajo iz povsem drugega materiala od črke. Za nje je priznal možnost posebnega albuma, za literate ga dosledno ni znal izvesti in tako knjiga ne odgovarja naslovu. Ali pa naslov ne knjigi.

Tako je ponesrečena osnova Albuma. Pa tudi v izvedbi je za čuda pomanjkljiv prav zaradi te osnovne mešanice in ga ni mogoče niti ocenjevati, v koliko naj se spopolni v eno ali drugo smer. Marsikatera vrzel se mora pripisati dejstvu, da ni mogoče dobiti slik, zlasti starejših kulturnih delavcev reformacije in protireformacije (Dalmatina, Krelja, Hipolita, Basarja itd.), spopolnili pa bi se lahko prosvitljenci (Popovič, Dev) in generacija pred 1848, če ne s Kopitarjem in Princem pa za drugimi (Korytkom, Jarnikom, Metelkom, Dajnikom, Murkom, urednikom Čbelice Kastelicem). S poznejšo dobo pa, ko se kulturno udejstvovanje vsebolj diferencira, nastajajo tem večje vrzeli (Svetličič, Bile, žakelj, Hausmanica; Alešovec, Haderlap; Žvab), ki se pa pri sodobnikih naravnost nerazumljivo stopnjujejo in jih skoraj ne morem pripisati samo uredniku. Čudim se, da ni v zbirki »Književnikov« tako znanih literatov kot so: A. Hribar, oba Robida, Vesel-Vesnin, Kaš, Lenard, Griša, Remec, Majcen, Marija Kmetova, Rozman, Jalen, Leskovec, Malešič, Podbevšek, Cerkenik, Jeglič, Turšič, Fabijančič, Čebokli, Pretnar, F. Kozak, Dornik, M. Elizabeta; kritikov Karlina, urednika DS Koblarja, Resa, Dobide, Mesesnela, esejista Lavrina, glasbenih kritikov Vurnika, Kimovca, Premrla, gled. kritika Zormana itd. Med novinarji bi tudi lahko bil kdo, ki ni »s programom SDS«, tako n. pr. predsednik UJN Smodej, Terseglav, Ev. Lampe, Štefè, A. Kalan, Žitnik in med politiki Šusteršič in Pucelj, A. Gosar (narodni gospodar!) in A. Kristan. Med bogoslovnimi pisatelji pogrešam Ehrlicha, Ušeničnika Fr., Snoja, Pečjaka, Fabijana, Zoreta, Rožmana; med ženskimi pokretašinjami Štebijeve, Klemenčičeve, Hočevarjeve, Piskernikove itd., med historiki in geografi Hauptmana, Mala, Benkoviča, Kaspreta, Orožna. Nespetno je naštevati imena in stroke, ko nam urednik niti ni dal ključa, po kakem principu so se tako samovoljno izbirali kulturni delavci. Saj še pri literatih ni enotnega sistema! V razporedbi vidimo, da ni enotnosti, jasnosti in nepristranosti, s čimer bi kulturno pridobila predvsem založnica. Zaradi površnosti in nedonošenosti vzbuja Album vtis, da je sestavljen na hitro roko.

Celo dodatek, Abecedno kazalo, zaradi nedoslednosti ne zadovoljuje. Tudi tu je nihal urednik med dvema možnostima: ali naj navaja kolikor toliko najvažnejšo bibliografijo, ali pa naj literarno udejstvovanje kar na splošno karakterizira. Z ozirom na to, da se niti približno zadostna bibliografija na tako tesnem prostoru ne more podati in ker bo itak obsežna v BL, bi se človek brezdvomno odločil za markantno označbo kulturnega pomena (!) in literarnega udejstvovanja. Tako pa po Šlebingerjevi brezstrastni bibliografski oznaki nikakor ne moremo priti do jasne

kulturne pomembnosti portretiranja, kvečjemu se površno informiramo o njegovem literarnem delu. Pa tudi tega Šlebinger neenotno označuje: deloma kar na splošno, brez naslovne navlake (Jurčič, Bleiweis, Murko, Vidmar itd.), deloma detajlno (Lah, Murnik, Milčinski...), včasih primakne delu celo letnico in list (Šenpeter!) in včasih celo založbo, če je to TZ (Kam plovemo?), dosledno pa pri njenih izdajah Zbranih spisov, dočim pri drugih ne (pri Cankarjevih, Krekovich, Škrabčevih, Finžgarjevih, Prešernovi čitanki itd.), kar smatram kot medvrstično reklamo založnice. Sicer pa — samo da ni doslednosti, pa čeprav v takih malenkostih kot v datiranju. Nič manj kot štiri načine datiranja uporablja urednik. Za 35 izvoljencev izvemo lahko datume rojstva in smrti (poleg največjih tudi za Malovrha, Pajkovo, Marna, Stareta), dočim se pri drugih zadovoljimo z letnicami, oziroma samo datumom rojstva (ali so še vsi živi?) ali samo smrti. Celo stvarne pogoške bi se pri natančnejši kontroli dobile, motijo pa tako vidne kot pripis Fr. Ušeničnikove knjige »Vzgojeslovje« Alešu, ali Simona Šubica »Elektrike« Ivanu Šubicu, da Pregljevi »Tolmenci« niso različni od »Tlačanov«, ampak isto. Poudaril bi pri Jenku njegovo novelistiko in pri Iv. Hribarju njegovo pesnikovanje (zbirka in prevod) itd. Ker Šlebinger omenja skoraj povsod urejevanje listov, bi vsekakor pri Iz. Cankarju moral označiti DS, pri Vidmarju Kritiko, pri Erjavcu Socialno misel, pri Kovačiču ČZN itd. Pri mnogih pisateljih proti svoji metodi ne omenja listov, kjer so se udeleževali (Vrhovnik, Vidmar...), niti ne označi literature, kjer bi se poučili o nadaljnji biografiji, čeprav obstoja (Zois, Linhart, Janežič, G. Krek, G. Pirc, Albrecht...), ali pa jo napačno navaja (za Sr. Kosovela Vodnikovo oceno, za Preglja Zvon in DS, dasi je edina avtobiografija v Gl. listu in deloma v Gor. Matici).

Po vsem tem smo pač upravičeni reči, da »Album slovenskih književnikov« ni monumentalno delo, da je pogrešeno že od vsega početka. Ne ponazoruje ne literarne zgodovine niti kulturne in tudi ne karakterizira pomembnosti posameznih portretirancev. Pokazalo se je jasno, da ne gre urejati takega specielno umetnostnega dela z bibliografskega principa, da ne gre splošno prosvetne kulture literarno periodizirati in ne literarne zgodovine z izvenumetnostnimi navlakami natrpati ter se bodo taka in podobna dela še vedno ponesrečila kot so se. Pri »Albumu slovenskih književnikov« je tako ostala samo salonska oprema in bo vplivala le kot priporočilno strokovno delo Delniške tiskarne.

Tine Debeljak

Srbo-hrvatsko slovstvo

Biblioteka srpskih pisaca. Založništvo »Narodna prosveta« v Beogradu se je lotilo važnega in koristnega dela: začelo je izdajati zbrane spise najboljših srbskih pisateljev. Kdor ve, kako težko dostopna so bila dela nekaterih starejših književnikov, koliko je razmetanega po posameznih listih, bo brez dvoma z veseljem pozdravil tako podjetje. V načrt je sprejetih doslej 47 pisateljev, katerim se bo v teku izha-

janja gotovo pridružil še ta ali oni; tako n. pr. ni doslej na listi lani umrlega B. Stankovića, ki ga kritika splošno priznava za enega najpomembnejših pisateljev naturalistične smeri. Doslej je izšlo pet knjig: Simo Matavulj I., Jovan St. Popović I., Milovan Glišić I., Janko Veselinović I. in Aleksa Šantić I.

Nas zaenkrat ne zanimajo pisatelji, pač pa način izdajanja. Založništvo in uredniški odbor, sestoječ iz petih odličnih literarnih delavcev (Vl. Čorović, Jer. Živanović, P. Stefanović, U. Džonić in St. Jelača) sta izdala obširen poziv na subskripcijo zbirke. Založništvo obeta lepo opremo, v čemer je ostalo zvesto svoji besedi, kajti zbirka pomeni v tehničnem pogledu višek srbske knjižne produkcije. Uredniški odbor si je prav tako začrtal vzoren načrt. Obljublja predvsem štiri stvari: 1. zbirka bo obsegala vsa dela pisateljev, ki jih je sprejel odbor v načrt; 2. za vsako delo se ugotovi na podlagi rokopisov ali pisateljevih popravkov najavtentičnejši kritični tekst; 3. pojasnila bodo kratka in se bodo nanašala le na stvarna dejstva v besedilu; 4. predgovori bodo podajali življenjepis in današnjim zahtevam literarne kritike odgovarjajoče ocene del, njih važnost in pomembnost v zgodovinskem razvoju; tako bo to obenem zbirka monografij o pisateljih. Spričo resnosti načrta in urednikov bi torej pričakovali v vsakem pogledu vzorno izdajo, ki bi bila v malem nekaka »Les grands Ecrivains de la France«.

Uresničevanje tega načrta pa nas je pri prvih zvezkih hudo razočaralo. O predgovorih nobenega sledu, o pojasnilih nobenega sledu, o jamstvu kritičnega teksta nobene besede. Doslej ni v celoti izšel še noben pisatelj, zato ne moremo reči še končne besede o prvi točki obljub. Dela pisateljev so zbrana po literarnih vrstah: Matavulj, Glišić in Veselinović imajo v prvih knjigah pripovedke, J. St. Popović komedije, Šantić pesmi; v okviru posameznih literarnih vrst pa se drže izdajatelji v glavnem kronološkega reda, ne da bi za morebitne izpremembe imeli kakršnokoli pojasnilo v izdaji. Sicer nam v kazalu navajajo dosedanja izdanja in povedo, kje je rokopis, a so te opombe za znanstvenika preskope. Ne morem pa razumeti, zakaj so popolnoma opustili zgodovinsko kritični uvod in stvarna pojasnila. Založništvo se samo zaveda, da do slične izdaje pisateljev v takem obsegu v doglednem času ne bo več prišlo. Zato je tembolj neodpustljivo, da se pri tej izdaji, ki jo delajo vsaj za stoletje, ni uredniški odbor držal svojega stavljenege namena. Onih par podčrtanih opazk v J. St. Popoviću, o katerih bravec, ki nima v rokah izvirnika, itak ne more vedeti, so li pisateljeve ali urednikove, nikakor ne more zadostiti zahtevam moderne kritične izdaje. Ob tolikih klasičnih izdajah nemških in francoskih avtorjev (tudi Slovenci smo se že marsikaj naučili) bi bilo res želeli, da bi bila ta zbirka več kakor ponatis del, kar bi pri visokem številu naročnikov (nad 2000 po 100 Din mesečno) skoraj dišalo po kupčiji.

Delo je šele v prvih početkih, zato bi se dalo še domala vse popraviti. Velikopoteznega knjižnega podjetja bi bili v tem slučaju res iskreno veseli, tako pa ostaja naše veselje le polovično.

J. Š.